

Brüssel, 20.12.2017
COM(2017) 815 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Viisanõudest vabastamise peatamise korra raames esitatav esimene aruanne

{SWD(2017) 480 final}

I. Sissejuhatus

Viisanõude kaotamine on üks liidu mõjusaimaid vahendeid, millega hõlbustada inimestevahelisi kontakte ning tugevdada kolmandate riikide ja liidu kodanike vahelisi sidemeid. Käesoleva aruandega täidetakse komisjoni kohustust jälgida viisanõude kaotamisega seotud nõuete jätkuvat täitmist kolmandates riikides ja anda neist küsimustest vähemalt kord aastas aru Euroopa Parlamendile ja nõukogule kooskõlas määruse (EÜ) nr 539/2001¹ artikli 1a lõikega 2b ja komisjoni 17. veebruari 2017. aasta avaldusega².

Viisanõude kaotamise kriteeriumide täitmist hinnatakse neis riikides, kes on edukalt lõpetanud viisanõude kaotamise dialoogi vastavalt asjaomastele tegevuskavadele, st Lääne-Balkani ja idapartnerluse riikides. Aruandes keskendutakse iga riigi puhul kindlaks määratud konkreetsetele valdkondadele,³ kus peetakse vajalikuks täiendavat jälgimist ja meetmete võtmist, et tagada viisanõude kaotamise protsessi raames saavutatud edu järjepidevus ja jätkusuutlikkus. Seepärast ei hõlma aruanne neid kriteeriume ja kohustusi, mille täitmine kulgeb stabiilselt. Komisjon käsitleb aruandes üksikasjalikult justiits- ja siseküsimuste valdkonna üldist olukorda – mis on oluline ka viisanõude kaotamise suhtes võetud kohustuste täitmiseks – Lääne-Balkani riikides laienemispaketi raamistikus⁴ ja idapartnerluse riikides asjaomaste assotsieerimislepingute rakendamise raamistikus. Käesoleva aruande hindamisperiood algab viimaste asjaomaste aruannete vastuvõtmise kuupäevaga: st Lääne-Balkani riikide puhul *viisanõude kaotamise järgset järelevalvemehhanismi käsitleva viienda aruandega*,⁵ mis võeti vastu 2015. aasta veebruaris, ja idapartnerluse riikide puhul *viimaste eduaruannetega viisanõude kaotamise kohta*, mis võeti vastu vastavalt 2013. aasta detsembris Moldova Vabariigi⁶ ning 2015. detsembris Ukraina ja Gruusia kohta.

Aruande statistiline osa hõlmab liikmesriike ja assotsieerunud riike, s.t 26 liikmesriiki, kes kohaldavad määrust (EÜ) nr 539/2001, ja nelja Schengeni alaga ühinenud riiki (edaspidi

¹ Nõukogu 15. märtsi 2001. aasta määrus (EÜ) nr 539/2001, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (EÜT L 81, 21.3.2001, lk 1), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 1. märtsi 2017. aasta määrusega (EL) 2017/371 (ELT L 61, 8.3.2017, lk 1).

² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6290-2017-ADD-1/en/pdf>.

³ Konkreetsete valdkonnad määratakse kindlaks kooskõlas iga riigi asjaomase viisanõude kaotamise tegevuskavaga. Kriteeriumid jaotatakse tehniliselt oluliste küsimuste alusel nelja blokki: 1) dokumentide turvalisus, sealhulgas biomeetrised andmed; 2) integreeritud piirihaldus, rände haldamine ja varjupaigaküsimused; 3) avalik kord ja julgeolek; 4) välissuhted ja põhiõigused. Aruandes keskendutakse järgmistele konkreetsetele valdkondadele (seotud 2. ja 3. blokiga): Albaania (ebaseaduslik ränne, õiguskaitse), endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik (organiseeritud kuritegevus, õiguskaitse), Bosnia ja Hertsegoviina (ebaseaduslik ränne, organiseeritud kuritegevus), Montenegro (ebaseaduslik ränne, organiseeritud kuritegevus), Serbia (ebaseaduslik ränne, organiseeritud kuritegevus), Moldova (ebaseaduslik ränne, korruptsioonivastane võitlus, rahapesu), Gruusia (ebaseaduslik ränne, varjupaigaküsimused, organiseeritud kuritegevus, korruptsioonivastane võitlus, diskrimineerimisvastane võitlus), Ukraina (ebaseaduslik ränne, korruptsioonivastane võitlus, organiseeritud kuritegevus). Komisjon jälgib jätkuvalt hoolikalt ka 1. ja 4. blokiga seotud kriteeriumide rakendamist, eelkõige seoses diskrimineerimisvastase võitluse ning haavatavate elanikkonnarühmade, eriti romade kaasamise meetmete seisuga.

⁴ Viimati ajakohastatud 2016. aasta novembris.

⁵ Kooskõlas komisjoni 8. novembri 2010. aasta avaldusega:

⁶ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/d-mk/dv/1027_12/1027_12en.pdf.

Edaspidi „Moldova“.

„Schengen+ ala“⁷). Konkreetsete valdkondade hindamine põhineb eeskätt tabel, mille on Eurostatile esitanud Schengen+ ala riigid ja ELi asutused (Europol, eu-LISA, Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet (EASO), Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet), ning teabevahetusel komisjoni, Euroopa välisteenistuse ja viisanõudest vabastatud riikide vahel.

Aruandele on lisatud **komisjoni talituste töödokument**, milles esitatakse üksikasjalikum taustteave konkreetsetes valdkondades kindlakstehtud arengute kohta.

II. Konkreetsete valdkondade hindamine viisanõude kaotamise kriteeriumide kohaselt

II.1 Lääne-Balkani riigid

Albaania

Ebaseaduslik ränne, sealhulgas tagasivõtmine

Mis puudutab ebaseadusliku rändega seotud probleeme, siis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni suurenes märkimisväärselt sisenemiskeeldude arv ja vähenes veidi seadusliku aluseta riigis viibimiste arv. Kuigi Albaania kodanike poolt ELis esitatud varjupaigataotluste arv on kõigi viisanõudest vabastatud riikide seas endiselt kõige suurem, vähenes see 2017. aasta esimesel poolel eelmise aasta teise poolega võrreldes 28 % (17 165-lt 12 440-le). Aastatel 2015–2016 suurenes sisenemiskeeldude arv 91 % (15 835-lt 30 305-le) ja seadusliku aluseta riigis viibimiste arv vähenes 30 % (47 755-lt 33 445-le), samal ajal kui varjupaigataotluste arv vähenes 54 % (66 715-lt 30 840-le). Heakskiidetud varjupaigataotluste määr on madal (2015. aastal 1,84 % ja 2016. aastal 2,61 %). Aastatel 2015–2016 vähenes tagasisaatmisotsuste arv 19 %, 39 310-lt 31 975-le. Tagasivõtmine toimib hästi, sest riik täidab liikmesriikidelt saadud tagasivõtutaotlusi kiiresti ja tagasipöördumiste arv on oluliselt suurenenud (86 %-lt 2015. aastal 129 %-le 2016. aastal).

Albaania on viimastel kuudel võtnud Albaania kodanike esitatud alusetute varjupaigataotluste probleemi lahendamiseks mitmesuguseid meetmeid, kuid nende rakendamist tuleb jätkata. Albaania on saavutanud esialgseid tulemusi ebaseadusliku rände vastase tegevuskava rakendamisel, milles keskendutakse operatiivkoostööle ebaseadusliku rände ohjamisel, saatjata alaealiste tuvastamisele ja kaitsele ning dokumentide võltsimise vastasele võitlusele. Albaania on suurendanud liikmesriikidega teabevahetust Schengeni alale sisenemise keeldude kohta. Ta on tugevdanud ka dokumentide kontrolli teatavates piiripunktides, sealhulgas Rinase lennujaamas, kuid ta peaks parandama piirikontrolli kõikides piiripunktides.

Samuti on Albaania suurendanud operatiivkoostööd liikmesriikidega, keda ebaseaduslik ränne kõige rohkem mõjutab. Albaania viimase aja tava viia piiripunktides läbi nn riigist väljumise vestlusi reisijatega on mõjus, kuid ajutine meede, mida tuleks rakendada reisijate põhiõigusi austaval viisil. Albaania on teinud ka jõupingutusi varjupaigataotlejate vastuvõtmise suutlikkuse suurendamiseks, ehitades selleks Babrusse uue avatud keskuse, ning vastuvõtutingimuste parandamiseks piiril Kreekaga.

---

⁷ Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik ja Ungari, aga ka Island, Liechtenstein, Norra ja Šveits.

Avalik kord ja julgeolek

Albaaniakeelsed **kuritegelikud organisatsioonid** on eriti aktiivsed väga mitmesuguses kuritegevuses ELis. Nad on enamasti seotud mitme kuriteoliigiga, nagu ebaseadusliku uimastikaubanduse (eelkõige kanep, kokaiin ja herooin), rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise, inimkaubanduse, organiseeritud varavastase kuritegevuse, räkiti ja väljapressimisega.

Albaania on astunud samme et parandada **õiguskaitse** valdkonnas tehtavate jõupingutuste tulemuslikkust võitluses raske ja organiseeritud kuritegevuse vastu. Ebaseaduslike uimastite, eelkõige kanepi konfiskeerimine suurenes aastatel 2015–2017 oluliselt ning 2017. aasta viljelusperioodil täheldati kanepikasvatuse märkimisväärset vähenemist.

Üldiselt on viisanõude kaotamise kriteeriumid jätkuvalt täidetud. Rakendamine peaks veelgi paranema, eelkõige ebaseadusliku rändega seotud probleemide lahendamisel. Tegeleda tuleb järgmiste valdkondadega:

- parandada piirikontrolli, sealhulgas piiripunktides nn riigist väljumise vestluste kaudu, mida viiakse läbi, austades täielikult reisijate põhiõigusi;
- jätkata tagasivõtulepingu tulemuslikku rakendamist, sõlmides vajaduse korral rakendusprotokollid veel muude liikmesriikidega;
- jätkata liikmesriikidega kahepoolselt kokkulepitud rakendusmeetmete võtmist, et vähendada ebaseaduslikke rändevooge;
- korraldada nähtav teabekampania viisavaba reisimisega seotud õiguste ja kohustuste kohta, keskendudes piirkondadele, mida ebaseaduslik ränne eriti mõjutab;
- suurendada abi haavatavatele elanikkonnarühmadele, kelle puhul on ebaseaduslik riigist lahkumine tõenäolisem, seades eesmärgiks nende pikaajalise sotsiaal-majandusliku integratsiooni suurendamise, sealhulgas pakkudes Albaaniasse tagasipöördujatele taasintegreerumiseks toetust;
- parandada veelgi õiguskaitse valdkonnas tehtavate jõupingutuste tulemuslikkust võitluses inimkaubanduse, rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise, ebaseadusliku uimastikaubanduse ja organiseeritud varavastase kuritegevuse vastu;
- suurendada kuritegelike organisatsioonide, eriti ebaseadusliku uimastikaubanduse ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamisega tegelevate organisatsioonide uurimist ja vastutusele võtmist;
- Europoli kontaktametniku lähetamine aitab veelgi tõhustada koostööd võitluses organiseeritud kuritegevuse vastu.

Endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik

Ebaseaduslik ränne, sealhulgas tagasivõtmine

Mis puudutab ebaseadusliku rändega seotud probleeme, siis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni püsis sisenemiskeeldude arv stabiilsena, samal ajal kui seadusliku aluseta riigis viibimiste arv suurenes. Samal ajavahemikul vähenes endise Jugoslaavia Makedoonia vabariigi kodanike poolt ELis esitatud varjupaigataotluste arv 28 % (5240-lt 3755-le). Aastatel 2015–2016 vähenes sisenemiskeeldude arv 2 % (2555-lt 2495-le), seadusliku aluseta riigis viibimiste arv vähenes 13 % (5265-lt 4595-le) ja varjupaigataotluste

arv vähenes 44 % (16 110-lt 9100-le). Heakskiidetud varjupaigataotluste määr on madal (2015. aastal 1,34 % ja 2016. aastal 0,80 %). Aastatel 2015–2016 suurenes tagasisaatmisotsuste arv 6,8 %, 5700-lt 6085-le.

Tagasivõtmine toimib hästi, sest riik täidab ELi liikmesriikidelt saadud tagasivõtutaotlused kiiresti ja 2016. aasta tagasisaatmise määr oli väga kõrge (127 %). Rakendusprotokollid on sõlmitud viie liikmesriigiga ja peagi rakendatakse veel kuus sellist akti. Riik on alustanud läbirääkimisi komisjoniga, et tema territooriumile saaks lähetada Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti töötajaid. Samuti on ta muutnud oma välismaalaste seadust, et viia see kooskõlla ELi nõuetega seadusliku rände valdkonnas.

Avalik kord ja julgeolek

Mis puudutab **organiseeritud kuritegevust**, siis endisest Jugoslaavia Makedoonia vabariigist pärit kuritegelikud organisatsioonid tegelevad ebaseadusliku uimastikaubanduse ja uimastite, eelkõige heroini levitamisega. Riigis toimub endiselt arheoloogilise väärtusega esemete, usutalitustel kasutatavate esemete ja kultuuriväärtuste salakaubavedu Euroopa Liitu. Mõned kuritegelikud organisatsioonid on seotud ka spordikorrupsiooni, eeskätt kihlveopettusega. Samuti kujutavad endast ohtu tagasipöörduvad terroristidest välisvõitlejad, kes läbivad endise Jugoslaavia Makedoonia vabariigi territooriumit.

Endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik on välja töötanud raske ja organiseeritud kuritegevuse ohu hindamise, samuti piirkondliku ohu hindamise koos Serbia ja Montenegroga. Mis puudutab **õiguskaitset**, siis ebaseadusliku uimastikaubanduse vastaste jõupingutuste tulemusena on suurenenud uimastite, eelkõige kanepi ja sünteetiliste uimastite konfiskeerimiste arv ning mitu ebaseadusliku uimastikaubandusega tegelevat jõuku on õnnestunud laiali saata. Terrorismivastase võitluse nimel tehtavate jõupingutuste jälgimiseks on määratud ametisse riiklik koordinaator. Paranenud on õiguskaitsealane koostöö Lääne-Balkani partnerite, Itaalia ja Sloveeniaga, samuti operatiivkoostöö Europoliga. Eurojustiga sõlmitud koostööleping on küll jõus, kuid koostöö on väga piiratud ja uut kontaktpunkti ei ole määratud.

Üldiselt on viisanõude kaotamise kriteeriumid jätkuvalt täidetud. Rakendamine peaks veelgi paranema. Tegeleda tuleb järgmiste valdkondadega:

- jätkata ELi ja endise Jugoslaavia Makedoonia vabariigi vahelise tagasivõtulepingu tulemuslikku rakendamist, sõlmides vajaduse korral rakendusprotokollid veel muude ELi liikmesriikidega;
- tugevdada piirikontrolli, austades seejuures täielikult reisijate põhiõigusi;
- korraldada nähtav teabekampaania viisavaba reisimisega seotud õigustest ja kohustustest, keskendudes piirkondadele, mida ebaseaduslik ränne eriti mõjutab;
- suurendada toetust haavatavatele elanikkonnarühmadele, seades eesmärgiks nende pikaajalise sotsiaal-majandusliku integratsiooni suurendamise;
- parandada õiguskaitse valdkonnas tehtavate jõupingutuste tulemuslikkust võitluses ebaseadusliku uimasti-, eelkõige heroinikaubanduse, arheoloogilise väärtusega esemete salakaubaveo ja spordikorrupsiooni ning muu ebaseadusliku tegevuse vastu;
- suurendada kuritegelike organisatsioonide, eriti ebaseadusliku uimastikaubandusega tegelevate organisatsioonide uurimist ja vastutusele võtmist;

- määrata kiiresti Eurojusti kontaktpunkt ja tagada kehtiva koostöölepingu täielik rakendamine.

Bosnia ja Hertsegoviina

Ebaseaduslik ränne, sealhulgas tagasivõtmine

Mis puudutab ebaseadusliku rändega seotud probleeme, siis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni püsisid sisenemiskeeldude ja seadusliku aluseta riigis viibimise suundumused stabiilsena. Bosnia ja Hertsegoviina kodanike poolt ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni ELis esitatud varjupaigataotluste arv vähenes 38 % (2340-lt 1440-le). Sisenemiskeeldude arv oli stabiilne juba aastatel 2015–2016 (5185 juhtumit 2015. aastal ja 5150 juhtumit 2016. aastal), nagu ka seadusliku aluseta riigis viibimiste arv (3585 juhtumit 2015. aastal ja 3645 juhtumit 2016. aastal). Varjupaigataotluste arv vähenes juba 2015.–2016. aastal 51 % (9100-lt 4495-le). Heakskiidetud varjupaigataotluste määr oli 2015. aastal 3,50 % ja 2016. aastal 4,20 %. Aastatel 2015–2016 vähenes tagasisaatmisotsuste arv 10 % (5675-lt 5080-le). Sellel ajavahemikul oli tagasisaatmise määr stabiilselt umbes 73 %. Liikmesriikidega tagasisaatmise valdkonnas tehtav koostöö sujub ja on rahuldav, kuid jõupingutusi tuleb jätkata.

2016. aasta märtsis võttis Bosnia ja Hertsegoviina vastu rände- ja varjupaigavaldkonna strateegia ja tegevuskava aastateks 2016–2020, eesmärgiga parandada **rände haldamise** strateegilist raamistikku. Et veelgi ühtlustada riigi varjupaigapoliitikat rahvusvaheliste nõuete ja liidu *acquis*'ga, jõustus 2016. aasta veebruaris uus varjupaigaseadus, mis käsitleb eelkõige varjupaigataotlejate ja rahvusvahelise kaitse saajate õigust tööle, haridusele, sotsiaal- ja tervishoiualasele hoolekandele ja perekondade taasühinemisele ning tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet.

Avalik kord ja julgeolek

Mis puudutab **organiseeritud kuritegevust**, siis on Bosnia ja Hertsegoviina kodanikud nende seas, kellest teatatakse kõige sagedamini seoses organiseeritud varavastaste kuritegudega ELis. Riigist pärit kuritegelikud organisatsioonid on seotud kodusesse sissemurdumiste, röövimiste ja kelmustega, aga ka inimkaubanduse ja ebaseadusliku uimastikaubandusega Lääne-Balkani marsruudi kaudu. Riik on ka eri liikmesriikidest varastatud sõidukite sihtriik. Bosnias ja Hertsegoviinas on endiselt suured relvavarud, mis on ohuks seoses ebaseadusliku relvakaubandusega.

2016. augustis allkirjastati Europoliga operatiivkoostöö leping, mille eesmärk on toetada riiki organiseeritud kuritegevuse, terrorismi ja muude rahvusvahelise kuritegevuse vormide ennetamisel ja tõkestamisel. Seejärel allkirjastati 2017. aasta mais Europoli peakontorisse kontaktametniku lähetamise kokkulepe. Praegu tehakse tööd Europoli kontaktpunkti määramiseks. Tõhustada tuleb inimkaubanduse tõkestamise meetmeid. Endiselt vajab väljatöötamist inimkaubanduse terviklik, valdkondadevaheline ja ohvritele suunatud käsitusviis ning parandada tuleb ohvrite tuvastamist.

Üldiselt on viisanõude kaotamise kriteeriumid jätkuvalt täidetud. Rakendamine peaks veelgi paranema. Tegeleda tuleb järgmiste valdkondadega:

- jätkata ELi ning Bosnia ja Hertsegoviina vahelise tagasivõtulepingu tulemuslikku rakendamist, sõlmides vajaduse korral rakendusprotokollid ülejäänud ELi liikmesriikidega; pöörata rohkem tähelepanu tähtaegadest kinnipidamisele ja tuvastamisprotsessi parandamisele;
- tugevdada piirikontrolli, austades seejuures täielikult reisijate põhiõigusi;
- korraldada nähtav teabekampaania viisavaba reisimisega seotud õigustest ja kohustustest, keskendudes piirkondadele, mida ebaseaduslik ränne eriti mõjutab;
- suurendada toetust haavatavatele elanikkonnarühmadele, seades eesmärgiks nende pikaajalise sotsiaal-majandusliku integratsiooni suurendamise;
- teha täiendavaid jõupingutusi inimkaubanduse tõkestamiseks;
- tõhustada finantsuurimise kasutamist korrupsiooni- ja organiseeritud kuritegevuse juhtumites.

Montenegro

Ebaseaduslik ränne, sealhulgas tagasivõtmine

Mis puudutab ebaseadusliku rändega seotud probleeme, siis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni kasvas sisenemiskeeldude arv vähesel määral ja seadusliku aluseta riigis viibimiste arv märkimisväärselt. Absoluutarvudes jäävad näitajad siiski väikeseks. Montenegro kodanike poolt ELis esitatud varjupaigataotluste arv vähenes ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni 36 % (795-lt 510-le). Aastatel 2015–2016 vähenes sisenemiskeeldude arv 13 %, st 385-lt 335-le, ja seadusliku aluseta riigis viibimiste arv vähenes 26 % ehk 770-lt 570-le. Aastatel 2015–2016 vähenes varjupaigataotluste koguarv märkimisväärselt (4 115-lt 1 830-le ehk 56 %). Heakskiidetud varjupaigataotluste määr on madal (2015. aastal 1,63 % ja 2016. aastal 1,75 %). Aastatel 2015–2016 püsis Montenegro kodanike suhtes tehtud tagasisaatmisotsuste arv stabiilne (2015. aastal 1565 ja 2016. aastal 1500). ELi liikmesriigid teatasid väga heast koostööst tagasivõtmise valdkonnas; 2016. aasta Montenegrosse tagasisaatmise 160 % määr on kõrgeim nende kolmandate riikide hulgas, kes kasutavad pärast viisanõude kaotamise kriteeriumide täitmist viisavaba reisimise korda. ELi liikmesriikide poolt kolmandate riikide kodanike kohta välja antud tagasivõtmistaotluste rahuldamise määr on siiski endiselt madal.

2016. aastal võeti vastu tagasivõtmislepingute alusel tagasi pöördunud inimeste taasintegreerimise strateegia aastateks 2016–2020. Rände integreeritud haldamise strateegia vastuvõtmisega aastateks 2017–2020 kehtestati üldine strateegiline raamistik ja selle valdkonna õigusaktide ühtlustamine liidu *acquis*'ga on kulgenud edukalt. 2017. aasta augustis loodud ministriumidevaheline töörühm jälgib selle strateegia rakendamist.

Avalik kord ja julgeolek

Mis puudutab **organiseeritud kuritegevust**, siis Montenegro on toiminud ELi-suunalise ebaseaduslike tubakatoodete salakaubaveo keskusena. Riigist pärit kuritegelikud organisatsioonid tegelevad eriti aktiivselt ebaseadusliku kokaiinikaubandusega. Montenegro kuritegelikke organisatsioone tuntakse raskete ja organiseeritud kuritegude teel saadud raha pesijate ja reinvesteerijatena.

Montenegro on veelgi tugevdanud oma organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse institutsioonilist korraldust. Politsei eriuksuses on nüüd kavakohaselt täidetud 20 ametikohta, kuid vajaduste rahuldamiseks on vaja töötajate arvu veelgi suurendada. Montenegro võttis hiljuti vastu raske ja organiseeritud kuritegevuse ohu hindamise, mille põhjal määratakse kindlaks tema julgeolekualased prioriteedid. Vastu võeti ka kriminaalseadustiku muudatused, mis võimaldavad rakendada rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni täiendavat üle riigipiiri välismaalase ebaseaduslikku toimetamist tõkestavat protokollit. Juunis jõustus operatiivkoostöö leping Eurojustiga ja septembris nimetati ametisse Eurojusti sideprokurör.

Üldiselt on viisanõude kaotamise kriteeriumid jätkuvalt täidetud. Rakendamine peaks veelgi paranema. Tegeleda tuleb järgmiste valdkondadega:

- jätkata ELi ja Montenegro vahelise tagasivõtulepingu tulemuslikku rakendamist, sõlmides vajaduse korral rakendusprotokollid ELi liikmesriikidega;
- korraldada nähtav teabekampania viisavaba reisimisega seotud õigustest ja kohustustest, keskendudes piirkondadele, mida ebaseaduslik ränne eriti mõjutab;
- saavutada täiendavaid tulemusi organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni vastase võitluse valdkonnas;
- suurendada toetust haavatavatele elanikkonnarühmadele, seades eesmärgiks nende pikaajalise sotsiaal-majandusliku integratsiooni suurendamise.

Serbia

Ebaseaduslik ränne, sealhulgas tagasivõtmine

Mis puudutab ebaseadusliku rändega seotud probleeme, siis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni toimus nii sisenemiskeeldude kui ka seadusliku aluseta riigis viibimiste arvu väike kasv. Serbia kodanike poolt ELis esitatud varjupaigataotluste arv vähenes ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni märkimisväärselt ehk 41 % (7140-lt 4225-le). Sisenemiskeeldu saanud Serbia kodanike arv oli 2016. aastal 7910, mis on enam-vähem sama kui 2015. aastal, mil teatati 7850 juhtumist. Seadusliku aluseta riigis viibinute arv vähenes 2015.–2016. aastal 19 % (13 785-lt 11 180-le). Varjupaigataotluste arv vähenes juba aastatel 2015–2016 märkimisväärselt, st 55 % (enam kui 30 325-lt 13 515-le). Heakskiidetud varjupaigataotluste määr on madal (2015. aastal 1,86 % ja 2016. aastal 1,95 %). Serbia kodanike suhtes tehtud tagasisaatmisotsuste arv vähenes 7 %, 14 985-lt 2015. aastal 13 870-le 2016. aastal. Serbia koostöö oma kodanike tagasivõtmisel on väga hea – tagasisaatmise määr oli 2015. aastal 86,65 % ja 2016. aastal 89,04 %. Probleemne valdkond on kolmandate riikide kodanike tagasivõtmine (eriti tagasivõtmine Bulgaariast, Ungarist ja Rumeeniast). Serbia võttis 3. oktoobril 2017 tagasivõtmise ühiskomitees kohustuse rakendada täielikult ELi ja Serbia vahelises tagasivõtulepingus kolmandate riikide kodanike kohta kehtestatud sätteid. Eelolevatel kuudel hakatakse seda hoolikalt jälgima. Serbia hiljutine otsus anda Iraani kodanikele viisavaba reisimise luba teeb murelikuks ja seda tuleb hoolikalt jälgida.

Serbia vaatas 2016. aasta lõpus läbi oma sisserändajate arvu kasvule reageerimise riiklikku kava, et hõlmata periood kuni 2017. aasta detsembrini. 2017. aasta veebruaris hakkas Serbia välja töötama ebaseadusliku rände tõkestamise uut strateegiat ja tegevuskava aastateks 2017–2020. Uue varjupaigaseaduse vastuvõtmine viibib ja uus välismaalaste seadus tuleb alles

vastu võtta. Serbia jälgib pidevalt varjupaigataotlejate arvu, samuti tagasivõtulepingute alusel tagasi pöördujate arvu suundumusi, ajakohastades muu hulgas statistilisi andmeid ja luues rändeprofile. Serbia on teinud jõupingutusi tagasipöördujate taasintegreerimise toetamiseks, sealhulgas kohalike kogukondade tasandil. Serbia annab ka rahalist abi kodanikuühiskonna organisatsioonidele, et viia läbi teabekampaaniaid tagasivõtmismenetluste ja viisavaba reisimise korra kuritarvitamise riskidest, keskendudes sealhulgas konkreetsetele elanikkonnasegmentidele, kelle puhul on riigist ebaseadusliku lahkumise tõenäosus suurem.

Avalik kord ja julgeolek

Mis puudutab **organiseeritud kuritegevust**, siis on Serbia kodanikud nende seas, kellest teatatakse kõige sagedamini seoses organiseeritud varavastaste kuritegudega ELis, eelkõige Belgias, Itaalias, Prantsusmaal ja Saksamaal. Serbia kodanikud on ka Lääne-Balkani piirkonna üks kõige sagedamini inimkaubanduse ohvriks langevaid rühmi. Serbiast pärit kurjategijad osalevad Lääne-Balkani marsruudi kaudu toimivas ebaseaduslikus kokaiinikaubanduses ja Serbia kaudu toimub sageli ebaseaduslike tubakatoodete salakaubavedu Euroopa Liitu. Serbias on endiselt suured relvavarud, mis kujutab endast ohtu seoses ebaseadusliku relvakaubandusega.

Organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tõhustamiseks on vastu võetud seadus, mis käsitleb valitsusasutuste korraldust ja pädevust organiseeritud kuritegevuse, terrorismi ja korruptsiooni tõkestamisel. Selle 2018. aasta märtsis jõustuva seadusega on ette nähtud eriasutuste loomine nimetatud valdkondadega seotud juhtumite uurimiseks, nende eest süüdistuse esitamiseks ja kohtuotsuste tegemiseks. Serbia tõhustas oma koostööd Europoliga; 2017. aasta märtsis saadeti Europoli peakorterisse Serbia kontaktametnik. 2017. aasta septembris saadeti Belgradi Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti kontaktametnik. Samal kuul allkirjastas Serbia CEPOLiga töökorra. Uut finantsuurimise strateegiat ei ole veel vastu võetud ja riigis puudub üldiselt ennetav lähenemisviis finantsuurimisele. 2016. aastal loodi inimkaubandusalane alaline rakkerühm. 2017. aasta augustis võeti vastu inimkaubanduse ennetamise ja tõkestamise uus strateegia aastateks 2017–2022 koos sellele lisatud tegevuskavaga. Selle strateegia kohaselt peab Serbia astuma samme inimkaubanduse ohvrite ennetavaks kindlakstegemiseks ja nõuetekohaseks kaitsmiseks. Serbia ei ole veel alustanud Eurojustiga läbirääkimisi operatiivkoostöö lepingu üle, sest liidu *acquis*'ga kooskõlas olevat andmekaitseadust ei ole seni vastu võetud.

Üldiselt on viisanõude kaotamise kriteeriumid jätkuvalt täidetud. Rakendamine peaks veelgi paranema. Tegeleda tuleb järgmiste valdkondadega:

- jätkata ELi ja Serbia vahelise tagasivõtulepingu tulemuslikku rakendamist, sõlmides vajaduse korral rakendusprotokollid ELi liikmesriikidega; pöörata suuremat tähelepanu kolmandate riikide kodanike tagasivõtmisele;
- korraldada nähtav teabekampaania viisavaba reisimisega seotud õigustest ja kohustustest, keskendudes piirkondadele, mida ebaseaduslik ränne eriti mõjutab;
- jätkata jälitusteabel põhinevaid uurimisi eesmärgiga saavutada jätkusuutlikke tulemusi organiseeritud kuritegevuse, rahapesu, inimeste salaja üle piiri toimetamise ja salakaubandusega tegelevate võrgustike lõpliku süüdimõistmise ja laialisaatmise vallas;

- suurendada toetust haavatavatele elanikkonnarühmadele, seades eesmärgiks nende pikaajalise sotsiaal-majandusliku integratsiooni suurendamise.

II.2 Idapartnerlus

Moldova

Ebaseaduslik ränne, sealhulgas tagasivõtmine

Mis puudutab ebaseadusliku rändega seotud probleeme, siis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni kasvas sisenemiskeeldude arv veidi, samal ajal kui seadusliku aluseta riigis viibimiste arv vähenes. Moldova kodanike poolt ELis esitatud varjupaigataotluste arv saavutas tipptaseme 2016. aasta kevadel, kuid vähenes ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni oluliselt ehk 58 % (1730-lt 720-le). Piiril väljastatud sisenemiskeeldude arv suurenes 2015.–2016. aastal 71 % (2725-lt 4660-le) ja samal perioodil kasvas ka seadusliku aluseta riigis viibimiste arv märkimisväärselt, st 89 % (4050-lt 7660-le). Aastatel 2015–2016 suurenes varjupaigataotluste arv järsult ehk 99 %, 1850-lt 3675-le. Heakskiidetud varjupaigataotluste määr oli 2015. aastal 10,81 %, kuid langes 2016. aastal 2,07 %-le. Moldova kodanike suhtes tehtud tagasisaatmisotsuste arv kasvas aastatel 2015–2016 suurel määral – 178 % (1810-lt 5035-le). Tagasisaatmise määr langes 67,13 %-lt 2015. aastal 48,16 %-le 2016. aastal. ELi liikmesriigid hindasid kõrgelt tagasivõtu valdkonnas tehtud koostööd ja seda tõendab ka tagasivõtutaotlustele antud positiivsete vastuste kõrge määr. Tagasivõtmise ühiskomitee viimasel kohtumisel 6. oktoobril 2017 hinnati koostööd Moldovaga üldiselt positiivseks.

Rände haldamise valdkonnas rakendab Moldova praegu 2016.–2020. aasta tegevuskava, et viia ellu riiklik rände- ja varjupaigastrateegia 2011–2020. Moldova kodanikele antakse teavet rände eri aspektide kasulikkuse ja nendega seotud riskide kohta selliste projektide kaudu nagu NEXUSE teabeplatvorm, mis on kättesaadav veebis ning millel on bürood mitmes Moldova linnas ja üks büroo Pariisis.

Avalik kord ja julgeolek

Moldova kuritegelikud organisatsioonid on eriti aktiivsed Austrias, Lätis, Poolas, Prantsusmaal ja Saksamaal ning tegelevad jätkuvalt **organiseeritud kuritegevuse** eri liikidega, nagu organiseeritud varavastase kuritegevuse, ebaseadusliku tubakakaubanduse, ebaseadusliku uimastikaubanduse (suurt muret valmistab heroiin), aktsiisipettuse, maksekaardipettuse ja rahapesuga. Moldovat kasutavad raha pesemisel ja selle ELi toomisel transiidiriigina eelkõige vene keelt kõnelevad kuritegelikud organisatsioonid. Moldova on endiselt inimkaubanduse lähteriik. Õigusosalase koostöö parandamiseks allkirjastas Moldova 2014. aasta keskel Eurojustiga lepingu, mis jõustus 2016. aasta oktoobris. Õiguskaitsealase koostöö tugevdamiseks allkirjastati Europoliga leping 2014. aasta detsembris.

Viisanõude kaotamist käsitleva lõpliku aruande järel on Moldova vastu võtnud õigusaktid, et tugevdada **korruptsiooni-** (eriti suure korruptsiooni) ja **rahapesuvastase võitluse** institutsioonilist raamistikku. Nende rakendamisel esineb siiski suuri viivitusi. Probleeme tekitab korruptsiooni- ja rahapesuvastase võitluse poliitiline mõjutamine. Katsed kahjustada korruptsioonivastast raamistikku (näiteks nn kapitali liberaliseerimise seadus ja nn äripakett, mille eesmärk on muu hulgas muuta korruptsioonivastaste organite institutsioonilist

korraldust) vähendavad korrupsiooni vastu võitlemise poliitilise tahte usaldusväärust. Kuigi viimases viisanõude kaotamist käsitlevas aruandes nähti ette kriminaaltulu jälitamise talituse loomine, asutati talitus alles 2017. aastal ja selle pädevusala on piiratud korrupsiooni- ja rahapesujuhtumitega. Viivitused riikliku ametialase aususe ameti seaduse rakendamisel põhjustasid alates 2016. aasta augustist paigalseisu varadeklaratsioonide ja huvide konfliktide kontrollimises. Edusammud rahapesuvastaste õigusaktide valdkonnas (et need viia vastavusse neljanda ELi rahapesuvastase direktiiviga) on takerdunud.

Üldiselt on viisanõude kaotamise kriteeriumid jätkuvalt täidetud. Korrupsiooni- ja rahapesuvastase võitluse kriteeriumide täitmine võib olla aga ohus, kui järjepideva ja püsiva rakendamise tagamiseks ei võeta koheseid meetmeid. Tegeleda tuleb järgmiste valdkondadega:

- tõhustada võitlust organiseeritud kuritegevuse vastu, võttes vastu uued rahapesuvastased õigusaktid;
- tagada korrupsioonivastaste eriinstitutsioonide täielik sõltumatus, tõhusus ja tulemuslikkus. Tagada, et nn äripaketi tulevane õigusraamistik ei kahjusta korrupsioonivastast võitlust ja panganduspettuste uurimist;
- tagada prioriteetse küsimusena riikliku ametialase aususe ameti toimimine ning kõrgema juhtkonna ja inspektorite ametisse nimetamine;
- tagada kriminaaltulu jälitamise ameti nõuetekohane toimimine, kindlustades juurdepääsu kogu vajalikule teabele (sh andmebaasidele), eraldades piisava eelarve ja personali ning laiendades ameti pädevusala igat liiki kuritegudest saadavatele tuludele;
- suurendada jõupingutusi tulemuste saavutamiseks võitluses suure korrupsiooniga;
- tõhustada sihipäraseid teabekampaaniaid, mille abil selgitatakse viisavaba reisimisega kaasnevat õigusi ja kohustusi.

Gruusia

Integreeritud piirihaldus, rände haldamine ja varjupaigaküsimused

Mis puudutab ebaseadusliku rändega seotud probleeme, siis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni püsisid seadusliku aluseta riigis viibimise ja sisenemiskeeldude suundumused stabiilsena. Gruusia kodanike poolt ELis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta keskpaigani esitatud varjupaigataotluste andmed (vastavalt 4750 ja 4630) ei osuta edasisele kasvule. Sisenemiskeeldude arv vähenes 39 % (1330-lt 2015. aastal 810-le 2016. aastal), seadusliku aluseta riigis viibimiste arv vähenes 3 % (5405-lt 2015. aastal 5240-le 2016. aastal) ja varjupaigataotluste arv kasvas 7,2 % (8110-lt 2015. aastal 8700-le 2016. aastal). Ajavahemikul 2016. aasta esimesest poolest kuni teise pooleni oli kasv 22 % (3905-lt 4750-le). Heakskiidetud varjupaigataotluste määr püsis peaaegu muutumatuna (2015. aastal 6,62 % ja 2016. aastal 6,48 %). Lahkumisettekirjutuse saanud Gruusia kodanike arv vähenes 12 % (6415-lt 2015. aastal 5635-le 2016. aastal), samal ajal kui tagasisaatmise määr kasvas 45,13 %-lt 2015. aastal 55,90 %-le 2016. aastal. Kuigi tagasisaatmise määr on jätkuvalt suhteliselt tagasihoidlik, peavad liikmesriigid tagasisivõtmise valdkonnas tehtavat koostööd suurepäraseks ja Gruusia ametivõimud rahuldasid 2016. aastal enamiku tagasisivõtutaotlusi.

Gruusia on teinud täiendavaid edusamme 2016.–2020. aasta rändstrateegia ja selle tegevuskava rakendamisel, luues muu hulgas ühtse rändeanalüüsi süsteemi (katsetamine algas 2016. aasta oktoobris), ühtse riski- ja ohuanalüüsi süsteemi piiridel ning rände riskianalüüsi meetodika, ajakohastades 2015. aasta rändeprofiili ja jätkates seega viisanõude kaotamise kriteeriumide järjepidevat rakendamist. Gruusia on läbi viinud viisavaba reisimist käsitlevate üleriigiliste kampaaniate ja koolituste kolm etappi ning jälgib reisimist Schengeni alale.

Varjupaigamenetluste valdkonnas teeb muret Gruusias 2017. aasta esimesel poolel riikliku julgeoleku kaalutlustel tagasi lükatud varjupaigataotluste märkimisväärne arv.⁸ Sellele küsimusele juhiti tähelepanu kolmandas ja neljandas eduaruandes, mis käsitlevad viisanõude kaotamise tegevuskava rakendamist Gruusias⁹, ja sellega tuleb tegeleda.

Avalik kord ja julgeolek

Viimase viisanõude kaotamist käsitleva aruande järel on Gruusiast pärit kuritegelike organisatsioonide liikmed endiselt nende kolmandate riikide kodanike seas, kellest teatatakse kõige sagedamini seoses osalemisega **raskes ja organiseeritud kuritegevuses** ELis. Gruusia kuritegelikud organisatsioonid on väga liikuvad, nad tegelevad peamiselt organiseeritud varavastase kuritegevusega (eelkõige organiseeritud sissevõtmised ja vargused) ning on eriti aktiivsed Hispaanias, Itaalias, Kreekas, Prantsusmaal ja Saksamaal. Need kuritegelikud organisatsioonid on ELile eriti ohtlikud, sest nende tegevus jääb sageli tähelepanuta kui madala intensiivsusega kuritegevus, nende kontroll kuritegelike turgude üle suureneb järkjärgult ja nad teevad koostööd ELi-väliste kuritegelike organisatsioonidega. Gruusia on endiselt erinevate ELi veetavate ebaseaduslike kaupade, eriti uimastite transiidiriik. Gruusiat on üha enam kasutatud mitmesuguste ELis ja väljaspool ELi tegutsevate kuritegelike organisatsioonide ebaseadusliku tulu pesemiseks ning riik on kujunenud pestud kriminaalse tulu transiidiriigiks.

Gruusia jätkas **organiseeritud kuritegevuse ennetamist ja tõkestamist** ja näitas selles üles tõelist pühendumist. Ta on suurendanud koostööd rahvusvahelisel tasandil. Jõupingutusi tuleb jätkata ja tugevdada, eelkõige täitmise tagamise vallas. Riiklikke strateegiaid ja tegevuskavu, samuti õigusakte ajakohastatakse korrapäraselt. Organiseeritud kuritegevusega võitlemise uues 2017.–2020. aasta riiklikus strateegias ja 2017.–2018. aasta tegevuskavas keskendutakse järgmistele põhivaldkondadele: kuritegelikud organisatsioonid (nn seaduslikud vargad „thieves-in-law“), uimastid, küberkuritegevus, nüüdisaegne politseitöö ja rahvusvaheline koostöö. Eelolevatel kuudel tuleb tagada nende õigeaegne ja tulemuslik rakendamine. 2015. aastal alustatud politseireformid jälitustegevusel põhineva ja kogukonna politseitöö valdkonnas kulgevad edukalt, nagu ka ühtse kuritegude analüüsi süsteemi loomine. Need on kuritegude mõistmiseks ja analüüsimiseks ning sihipärase õiguskaitse- ja kriminaalõiguslike meetmete võtmiseks ülimalt olulised. Politseiatašeed on saadetud peamistesse liikmesriikidesse ja uued õiguskaitselepingud on sõlmimisel. Gruusia allkirjastas 2017. aasta aprillis Europoliga operatiiv- ja strateegilise koostöö lepingu, mis jõustus 2017. aasta juulis.

⁸ Ajavahemikul 2017. aasta jaanuarist kuni juulini oli riikliku julgeoleku põhjustel tagasilükatud otsuste osakaal 26 %. Aastatel 2016 ja 2015 olid see protsent vastavalt 5 % ja 4 % (allikas: ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet).

⁹ COM(2015) 199 / SWD(2015) 103 final, vastu võetud 8. mail 2015, ja COM(2015) 684 / SWD(2015) 299 final, vastu võetud 18. detsembril 2015.

Praegu astutakse samme koostöölepingu üle läbirääkimiseks Eurojustiga ja läbirääkimised peaksid kava kohaselt algama 2018. aasta jaanuaris.

Kuigi Gruusia tulemused **korruptsioonivastaste** reformide rakendamisel on üldiselt head, tuleks erilist tähelepanu pöörata 2017. aasta jaanuaris kasutusele võetud varadeklaratsioonide kontrollimehhanismi tulemuslikule rakendamisele.

Üldiselt on viisanõude kaotamise kriteeriumid jätkuvalt täidetud. Rakendamine peaks veelgi paranema. Tegeleda tuleb järgmiste valdkondadega:

- jätkata viisavaba reisimise reegleid käsitlevate kampaaniate korraldamist, viia lõpule rände- ja riskianalüüsi süsteemide väljatöötamine ning suurendada jõupingutusi rände puhul kindlaks tehtud algpõhjustega tegelemiseks;
- hakata esmajärjekorras rakendama Europoliga sõlmitud koostöölepingut ja sõlmida koostööleping Eurojustiga;
- viia esmajärjekorras lõpule jälitustegevusel põhineva politseitöö reform ja ühtse kuritegude analüüsi süsteemi loomine;
- jätkata ja veelgi tugevdada piiriülest õiguskaitse- ja õigusala koostööd;
- suurendada jõupingutusi rahapesuvastaste õigusaktide täitmise tagamiseks, kuritegeliku vara jälitamiseks, külmutamiseks ja konfiskeerimiseks, sealhulgas piiriüleselt. Määrata riiklik kriminaaltulu jälitamise talitus. Viia õigusaktid vastavusse neljanda ELi rahapesuvastase direktiiviga;
- võtta vastu diskrimineerimisvastase seaduse muudatused, et suurendada selle rakendamise tulemuslikkust.

Ukraina

Integreeritud piirihaldus, rände haldamine ja varjupaigaküsimused

Mis puudutab ebaseadusliku rändega seotud probleeme, siis ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni toimus seadusliku aluseta riigis viibimise ja sisenemiskeeldude suundumuses väike langus. Ukraina kodanike poolt ajavahemikul 2016. aasta teisest poolest kuni 2017. aasta esimese pooleni ELis esitatud varjupaigataotluste arv püsis stabiilsena (5435-lt 5380-le). Sisenemiskeeldude arv vähenes veidi ehk 5 % (23 795-lt 2015. aastal 22 495-le 2016. aastal) ning seadusliku aluseta riigis viibimiste arv kasvas 26 % (23 480-lt 2015. aastal 29 565-le 2016. aastal). Varjupaigataotluste arv vähenes märkimisväärselt ehk 44 % (22 100-lt 2015. aastal 12 460-le 2016. aastal). Heakskiidetud varjupaigataotluste määr oli 2015. aastal 30,12 % ja 2016. aastal 24,61 %. Lahkumisettekirjutuse saanud Ukraina kodanike arv suurenes 19 200-lt 2015. aastal 26 865-le 2016. aastal, samal ajal kui tagasisaatmise määr kasvas 76,41 %-lt 2015. aastal 82,58 %-le 2016. aastal. Koostöö Ukrainaga tagasivõtmise valdkonnas on jätkuvalt väga hea, mida tõendavad nii ELi kui ka liikmesriikide kvalitatiivsed hinnangud.

Rände haldamise valdkonnas võeti 12. juulil 2017 vastu Ukraina 2025. aasta riiklik rändepoliitika. Rändevalaste õigusaktide rakendamise jälgimiseks korraldati aastatel 2015–2017 sihipärased riiklikud ennetusoperatsioonid. 2017. aasta mais alustas Ukraina üleriigilist teabekampaaniat, et selgitada viisavaba reisimise korraga seotud õigusi ja kohustusi.

Avalik kord ja julgeolek

Mis puudutab **organiseeritud kuritegevust**, siis Ukraina on endiselt erinevate ELi veetavate ebaseaduslike kaupade transiidiriik. Kaukaasia marsruuti kasutades veetakse lisaks muudele idapartnerluse riikidele ka Ukraina kaudu ELi suurtes kogustes heroini. Ukrainast pärit kuritegelikud organisatsioonid tegelevad aktsiisipettusega, eelkõige ebaseaduslike tubakatoodete tootmise ja ELi vedamisega. Ukrainas asuvad küberkurjategijad on väga leidlikud. Mis puudutab ebaseaduslikku relvakaubandust, siis Ukraina on võimalik ebaseaduslike tulirelvade ELi vedamise lähteriik, kuigi praegu näib selle tase madal. 2015. aastal likvideeriti endine riikliku politsei üksus, mis tegeles organiseeritud kuritegevuse uurimisega, ja uue asutamist plaanis ei ole.

Ukraina ratifitseeris Europoliga sõlmitud operatiiv- ja strateegilise koostöö lepingu. 2017. aasta septembris jõustus Eurojustiga sõlmitud piiriülese kuritegevuse ja terrorismi vastases võitluses tehtava koostöö leping. Esimese sammuna küberturvalisuse süsteemi loomisel võttis parlament 2017. aasta oktoobris vastu küberturvalisuse seaduse, et alustada riigi poliitika väljatöötamist selles valdkonnas ja luua tingimused riigi teabetaristu küberkaitse tagamiseks.

Viimase viisanõude kaotamist käsitleva aruande järel on tehtud edusamme **korruptsioonivastase reformi** rakendamisel, eriti seoses äsja loodud riikliku korruptsioonivastase ameti (NABU) ja korruptsioonivastase eriprokuratuuri (SAP) tõhusa toimimisega, kuid endiselt on probleemiks reformide jätkusuutlikkus. Peamisteks prioriteetideks peaks olema NABU, SAP ja korruptsiooni ennetamise riikliku ameti (NAPC) sõltumatuse ning tõhusa toimimise tagamine ja tugevdamine. NABU suutlikkust viia tulemuslikult läbi uurimisi ja üldsuse usaldust korruptsioonivastaste institutsioonide vastu kahjustavad tõsiselt sellised hiljutised sündmused nagu kohtueelsetele uurimistele lühikeste tähtaegade kehtestamine, aga ka NABU salajaste uurimiste avalikustamine üldsusele peaprokuratuuri poolt novembri lõpus. 2017. aasta detsembri alguses esitati parlamendile seaduseelnõu, mis hõlbustaks põhjendamatu korruptsioonivastaste institutsioonide juhtide vallandamist, ja kuigi see on päevakorrast maha võetud, on see endiselt registreeritud. Lisaks sellele tekitab tõsist muret süüdimõistvate otsuste puudumine NABU ja SAP pädevusvaldkonda kuuluvates juhtumites. Neid puudusi aitaks kõrvaldada sõltumatu korruptsioonivastase kõrgema erikohtu loomine täielikus kooskõlas Veneetsia komisjoni arvamusega.

Mis puudutab NAPCd, siis pärast e-deklaratsioonide süsteemi edukat kasutuselevõttu 2016. aasta septembris on mitmesugused probleemid tõsiselt takistanud e-deklaratsioonide tõhusat kontrollimist. Probleemid on tingitud ameti juhtimisest, kohmakast õigusraamistikust, automatiseeritud kontrollitarkvara paigaldamata jätmisest, otsese ja automaatse juurdepääsu puudumisest asjakohastele andmebaasidele ja registritele ning koostöö jätkuvast puudumisest teiste riigiasutustega. Hiljutine rikkumisest teataja juhtum seoses NAPC juhtimisega tekitab täiendavat muret asutuse usaldusvääruse ja selle tulemuste saavutamise suutlikkuse pärast.

Peale selle tekitab muret ka suurenev surve kodanikuühiskonnale, sealhulgas kriminaaluurimiste ja füüsiliste rünnakute kaudu. Samuti teevad tõsist muret 2017. aasta märtsis tehtud seadusandlikud muudatused, mille kohaselt peavad korruptsioonivastased aktivistid esitama varadeklaratsioonid.

Üldiselt on viisanõude kaotamise kriteeriumid jätkuvalt täidetud. Võttes aga arvesse hiljutisi sündmusi, tuleb varasemate reformide täieliku elluviimise ja jätkusuutlikkuse tagamiseks võtta koheseid meetmeid, eelkõige seoses korrupsioonivastase kriteeriumiga. Tegeleda tuleb järgmiste valdkondadega:

- tõhustada koostööd asjaomaste ELi ametitega, et ennetada ebaseaduslikust rändest tulenevaid riske;
- tõhustada sihipäraseid teabekampaaniaid, mille abil selgitatakse viisavaba reisimisega kaasnevaid õigusi ja kohustusi;
- tagada korrupsioonivastase institutsioonilise raamistiku sõltumatus, tulemuslikkus ja jätkusuutlikkus, luues eelkõige sõltumatu korrupsioonivastase kõrgema erikohtu kooskõlas Veneetsia komisjoni arvamuse ja Ukraina õigusaktidega. Samal ajal tuleb tagada NABU ja SAP sõltumatus ja suutlikkus ning neid tugevdada, muutes praegusi suundumusi, mis kahjustavad nende tööd;
- taastada kiiremas korras NAPC usaldusväärsus ja kehtestada varadeklaratsioonide tõhus kontrollisüsteem, sealhulgas automaatse kontrolltarkvara kaudu, millel on otsene ja automaatne juurdepääs riiklikele andmebaasidele ja registritele;
- tunnistada kehtetuks muudatused, millega laiendatakse varade deklareerimise kohustust kodanikuühiskonna deklarantidele, ja tagada, et kodanikuühiskond saaks täita oma osa ilma liigsete takistuste ja sekkumiseta;
- suurendada jõupingutusi organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemiseks, suunates riiklikku politseisse piisavad ressursid ja oskusteabe, kehtestades selged pädevuspiirid ja parandades koostööd õiguskaitseasutuste vahel.

III. Järeldused

Vastavalt määruse (EÜ) nr 539/2001 artikli 1a lõikele 2b, mille kohaselt komisjon peab jälgima viisanõude kaotamisega seotud nõuete jätkuvat täitmist kolmandate riikide poolt ja andma sellest aru, leiab komisjon, et käesolevas aruandes esitatud analüüsi ja lisatud komisjoni talituste töödokumendi põhjal on asjaomastele liikmesriikidele esitatud viisavabaduse kaotamisega seotud nõuded jätkuvalt täidetud. Aruandes määratakse kindlaks täiendavad meetmed, mida tuleks jätkuva ja jätkusuutliku rakendamise säilitamiseks erivaldkondades võtta. Lisaks sellele tuleb tagada kõigi teiste kriteeriumide jätkuv täitmine.

Lääne-Balkani ja idapartnerluse riigid jätkasid meetmete võtmist ikka veel püsivate **ebaseadusliku rände** probleemide lahendamiseks, eelkõige **Albaanias**. Need meetmed annavad juba tulemusi. Koostöö tagasisivõtmise valdkonnas jätkub sujuvalt kõigi Lääne-Balkani ja idapartnerluse viisanõudest vabastatud riikidega ja tagasisaatmise määrad on üldiselt kõrged.

Mis puudutab **organiseeritud kuritegevuse ennetamist ja tõkestamist**, siis kuritegelikud organisatsioonid tegutsevad jätkuvatest jõupingutustest hoolimata ELis endiselt aktiivselt ebaseadusliku relvakaubanduse, varavastase kuritegevuse, erinevate ebaseaduslike kaupade (eelkõige uimastite ja tubakatoodete) salakaubaveo, rahapesu, inimkaubanduse, rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ning küberkuritegevusega. Selles valdkonnas tuleb jõupingutusi tugevdada.

Mis puudutab **korruptsiooni ja rahapesu ennetamist ja tõkestamist**, siis **Moldova** peab viivitamata võtma meetmeid asjaomase kriteeriumi jätkuva täitmise ja reformide jätkusuutlikkuse tagamiseks. Arvestades viimaseid sündmusi, peab ka **Ukraina** võtma viivitamata meetmeid, et kaitsta varasemate reformidega kehtestatud korruptsioonivastaseid meetmeid ja võimaldada edasisi edusamme.

Viisanõude kaotamise kriteeriumide täitmine on pidev ja jätkuv protsess. Nende teemade põhjalikumaks arutamiseks pakuvad asjakohast raamistikku õiguse, vabaduse ja turvalisuse allkomitee korrapärased kohtumised ja dialoogid ELi ja viisanõudest vabastatud riikide vahel, sealhulgas vajaduse korral Lääne-Balkani riikidega, ELiga ühinemise läbirääkimised ning kõrgemate ametnike kohtumised. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule uue aruande viisanõude kaotamisega seotud nõuete jätkuva täitmise kohta kolmandate riikide poolt 2018. aastal.